Suranaree J. Soc. Sci. Vol. 6 No. 1; June 2012 (111-115)

บทวิจารณ์หนังสือ

Necessary Intentionality: A Study in the Metaphysics of Aboutness.

By Ori Simchen.

Oxford, New York. Oxford University Press, 2012.
pp. 175. ISBN 978-0-19-960851-5 Hardcover $47.51.

บทวิจารณ์โดย เทพทวี โชควศิน
Theptawee Chokvasin

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทวิเคราะห์ในทางอภิปรัชญาว่าด้วยอินเทนชันแนลลิตี (intentionality) นั้นมีนัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับจิต ภาษา และประสบการณ์ที่มนุษย์มีต่อโลก ความหมาย *โดยผิวเผิน* ของคำว่าอินเทนชันแนลลิตีนั้นอาจจะหมายถึงการมีความจงใจในการกระทำการ ยกตัวอย่างเช่น ที่จิตรกรผู้หนึ่งกล่าวว่าตนมีความจงใจที่จะสร้างสรรค์งานจิตรกรรมชิ้นหนึ่ง ๆ ขึ้นมา หรือที่มีการพิสูจน์ว่าจำเลยมีความจงใจที่จะกระทำการในคดีฆาตกรรม เป็นต้น ทว่าประเด็นในทางอภิปรัชญาจะศึกษาที่ลักษณะสำคัญ *โดยสารัตถะ* ของการมีความจงใจเช่นนั้น นั่นก็คือการที่กริยาอาการของการมีความจงใจนั้นเป็นสิ่งที่ ‘มุ่งตรง’ หรือ ‘เกี่ยวกับ’ บางสิ่งบางอย่าง ซึ่งมีการเริ่มกล่าวไว้โดยนักปรัชญาและจิตวิทยาชาวเยอรมันชื่อ ฟรันซ์ เบรนทาโน (Franz Brentano) ในงาน *“จิตวิทยาจากจุดยืนเชิงประจักษ์”* (Psychology from an Empirical Standpoint, 1874/1995) โดยในครั้งนั้น เบรนทาโนเรียกสิ่งนี้ว่า “การไม่ดำรงอยู่เชิงอินเทนชันแนลของวัตถุ” (intentional inexistence of an object) (Brentano, 1995 : 68) นอกจากนี้ มีการอธิบายความหมายของคำคำนี้ว่าไม่ควรให้เข้าใจอย่างสับสนกับความหมายโดยผิวเผินที่หมายถึง “ความจงใจ” แต่ควรเข้าใจในเชิงสารัตถะแบบศัพท์เทคนิคทางปรัชญา (Dennett, 1999 : 441) ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้เขียนเล็งเห็นว่ายังไม่มีคำในภาษาไทยที่จะใช้แทนความหมายของคำว่า *intentionality* ได้ดีพอ รวมไปถึงคำไวพจน์ของคำดังกล่าวคือคำว่า *aboutness* ด้วย ผู้เขียนจึงเลือกการทับศัพท์สองคำดังกล่าวตามเสียงอ่านในภาษาไทยไปก่อนตามลำดับว่า ‘อินเทนชันแนลลิตี’ กับ ‘อะเบาท์เนส’ เพื่อให้แยกออกอย่างชัดเจนจากความหมายโดยผิวเผินของการใช้คำเหล่านี้ตามปกติ

* *ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ โทร. +66 4422 4346*
E-mail Address: thankgod@sut.ac.th

_12-0759(111-116).indd 111 6/18/12 9:08:27 PM

หนังสือที่ผู้เขียนเลือกที่จะทำบทวิจารณ์ในที่นี้คืองานล่าสุดของนักปรัชญาที่ชื่อโอริ ซิมเชน (Ori Simchen) ซึ่งสอนปรัชญาอยู่ที่มหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย (University of British Columbia) หนังสือของเขาที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2012 และเกี่ยวกับประเด็นที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นมีชื่อว่า *"อินเทนชันแนลลิตีเชิงจำเป็น: การศึกษาในอภิปรัชญาว่าด้วยอะเบาท์เนส"* (Necessary Intentionality: A Study in the Metaphysics of Aboutness) ซิมเชนสนใจในปฏิสัมพันธ์เชิงการรู้คิด (cognitive interactions) ที่มนุษย์มีต่อสิ่งรอบตัว เขามีคำถามว่า การที่มนุษย์พุ่งความสนใจไปที่สิ่งหนึ่ง ๆ นั้น มีอะไรเป็นเหตุผลพิสูจน์ที่จะอธิบายการพุ่งความสนใจเช่นนั้น *(หน้า x)* หากการอธิบายเช่นนั้นเกี่ยวข้องกับอินเทนชันแนลลิตี ก็มีคำถามอีกว่าอินเทนชันแนลลิตีนั้นมีภาวะอย่างไร ซิมเชนเอ่ยถึงแนวความคิดโดยทั่วไปที่จะมองว่าอินเทนชันแนลลิตีนั้นเป็นสิ่งในเชิงง่อนแง่น (contingency) ด้วยเพราะผู้รู้คิด (the cognizer) กับสิ่งที่ถูกรู้คิด (the cognized) มีภาวะการดำรงอยู่ (existence) ต่างกัน จึงไม่ได้ต้องมีการเกี่ยวโยง (connections) อย่างจำเป็นระหว่างสิ่งทั้งสองนั้น แต่ทว่าในหนังสือเล่มนี้ ซิมเชนจะปฏิเสธจุดยืนดังกล่าว อีกทั้งยังจะกล่าวด้วยว่าการเกี่ยวโยงเหล่านั้นนอกจากเป็นสิ่งในเชิงจำเป็น (necessity) แล้วก็ยังเป็นสิ่งในเชิงสารัตถะ (essential) อีกด้วย *(หน้า xiii-xiv)*

หลังจากบทนำแล้ว ซิมเชนก็เข้าสู่การอภิปราย โดยแบ่งหนังสือของเขาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกว่าด้วยโมดัลลิตี (modality) ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นเรื่องของความเป็นไปได้ (possibilities) ในเชิงเฉพาะในบทที่ 1 และในเชิงสามัญในบทที่ 2 โดยที่ซิมเชนมองว่าประเด็นของความเป็นไปได้เชิงเฉพาะนั้นเป็นประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรกและมาก่อนโมดัลลิตีเชิงสามัญ *(หน้า xv)* ส่วนที่สองว่าด้วยเรื่องอินเทนชันแนลลิตีโดยตรง โดยแบ่งเป็นสามบทคือ บทที่ 3 ว่าด้วยอินเทนชันแนลลิตีของคำ บทที่ 4 ว่าด้วยญาณวิทยาแบบข้อเท็จจริง จบด้วยบทที่ 5 ซึ่งว่าด้วยฐานะในเชิงความสัมพันธ์ของสภาวะของการรู้คิด โดยทั้งนี้มีภาคผนวกแทรกอยู่เป็นระยะท้ายบทที่ 3 และบทที่ 5 ด้วย

ประเด็นสำคัญที่ต้องเริ่มต้นก่อนถูกบรรจุในบทที่ 1 ซึ่งเป็นประเด็นที่ว่าซิมเชนเสนอข้อโต้แย้งเพื่อปกป้องสัจนิยมแบบข้อเท็จจริงเชิงโมดัล (modal fact realism) ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเฉพาะ *(หน้า 3-4)* โดยพัฒนาจากข้อโต้แย้งของซอล คริปคี (Saul Kripke) ตัวอย่างเกี่ยวกับวัตถุเฉพาะอันโด่งดังซึ่งคริปคีเคยยกไว้คือตัวอย่างเรื่องโต๊ะเล็กเชอร์ที่ทำจากไม้ คริปคีอภิปรายว่า *"โต๊ะเล็กเชอร์ตัวนี้ที่ทำจากไม้ไม่ได้ทำจากน้ำแข็ง ก็ต้องมีคุณสมบัติสารัตถะที่เป็นไม้.. ถึงแม้ว่าเราจะสามารถทำโต๊ะจากน้ำแข็งด้วยกระบวนการอย่างหนึ่งได้ และนำโต๊ะน้ำแข็งนั้นมาวางในที่นี้ได้ แต่มันก็ย่อมเป็นอีกวัตถุหนึ่ง ไม่ใช่โต๊ะไม้ตัวที่อยู่ตรงนี้"* (Kripke, 1993 : 179) ปัญหาตรงนี้อยู่ที่ว่า มนุษย์สามารถมีคำกล่าวจากจินตนาการถึงความเป็นไปได้ได้หลายอย่างเกี่ยวกับโต๊ะตัวนี้ เช่นถ้าโต๊ะตัวนี้ในความเป็นจริงมีคุณสมบัติที่ว่ามันถูกทาด้วยสีเหลือง คำกล่าวที่ว่า "มีความเป็นไปได้ที่ว่าโต๊ะตัวนี้จะถูกทาด้วยสีขาว" ก็ถือว่าจริงในสถานการณ์ที่เป็นไปได้ตามจินตนาการ แต่เราสามารถจินตนาการถึงการที่โต๊ะตัวนี้ซึ่งเป็นโต๊ะไม้ในความเป็นไปได้จะทำขึ้นมาจากน้ำแข็งแทนที่จะเป็นไม้และมีคุณสมบัติแบบไม้ได้หรือไม่ สภาวการณ์เช่นนี้ดูจะเป็นไปในอีกทางหนึ่ง ซึ่งมีทรรศนะแบบปรัชญาฝ่ายที่มองว่าความเป็นไปได้

ควรจำกัดอยู่แต่เฉพาะความเป็นไปได้ตามธรรมชาติของสิ่ง *(de re)* และแยกให้ออกจากความเป็นไปได้ตามคำพูด *(de dicto)* ซึ่งจะชี้ว่าการที่โต๊ะไม้ตัวนี้จะทำมาจากน้ำแข็งเป็นเหตุการณ์ที่เป็นไปไม่ได้แบบ *de re* ซิมเชนก็มองเช่นเดียวกับคริปคีที่ว่า การมีความเข้าใจที่ว่า 'สิ่งที่มีธรรมชาติอย่างหนึ่งอาจจะเป็นไปได้ที่จะมีธรรมชาติอย่างอื่นมาแต่แรก' นั้น ความเข้าใจเช่นนี้มีความผิดพลาดเชิงโมดัล (modal error) *(หน้า 17)* ดังนั้น การที่เราเห็นโต๊ะไม้ตัวนี้แล้วคิดว่ามันอาจจะทำมาจากน้ำแข็งก็ได้แต่ก็ยังคงเป็นโต๊ะตัวนี้นั้น ถือว่าผิดพลาดตรงที่แยกไม่ออกระหว่างสถานการณ์ที่เป็นจริงของโต๊ะตัวนี้ กับสถานการณ์ที่ว่ามีโต๊ะน้ำแข็งอีกตัวหนึ่งที่มองดูเหมือนกับโต๊ะไม้ตัวนี้มาก อย่างไรก็ดี ซิมเชนก็แย้งคริปคีว่า ถึงแม้จะทำให้โต๊ะไม้ตัวนี้เป็นโต๊ะไม้อย่างจำเป็นแต่ก็ยังไม่ใช่คำอธิบายที่เพียงพอ เพราะมีปัญหาเมื่อเกี่ยวข้องกับการอธิบาย 'ในฐานะที่เป็น' *(qua)* เพราะถ้าลองอธิบายในแนวทางข้างต้นต่อบุคคลเช่นโสเครตีส หากกล่าวถึงโสเครตีสในฐานะที่เป็นผู้นั่ง ก็แน่นอนว่าเขามีคุณสมบัติของการกำลังนั่งอยู่ แต่หากกล่าวถึงโสเครตีสในฐานะที่เป็นคน ก็ไม่ได้จำเป็นว่าเขาจะมีคุณสมบัติของการกำลังนั่งเช่นนั้น ซิมเชนจึงชี้ว่าแม้กระทั่งการอธิบายของคริปคีก็ยังมีจุดที่ไม่เพียงพอตรงที่ขาดการอธิบายว่าทำไมมนุษย์จึงมีความเข้าใจผิดพลาดเชิงโมดัลได้ *(หน้า 24-25)*

การพูดถึงโมดัลลิตีในส่วนแรกนั้น ซิมเชนเห็นความสำคัญในฐานะฉากหลังของการที่จะเข้าใจเรื่องอินเทนชันแนลลิตีที่จะเสนอในส่วนที่สอง เริ่มด้วยอินเทนชันแนลลิตีของคำในภาษา หรือก็คืออินเทนชันแนลลิตีเชิงอรรถศาสตร์ก่อนไปสู่ประเด็นที่นอกเหนือจากอรรถศาสตร์ *(หน้า 53)* จากคำถามของเดวิด แคแปลน (David Kaplan) ที่ว่า *"เป็นไปได้หรือไม่ที่ชื่อชื่อหนึ่งที่ใช้เรียกชื่อบุคคลผู้หนึ่งอาจจะใช้ชื่อนั้นเรียกบุคคลอีกผู้หนึ่งได้"* (Kaplan, 1990 : 118) ซิมเชนตอบคำถามนี้ในเชิงปฏิเสธโดยเน้นโต้แย้งในกรณีที่ว่า หากชื่อหนึ่งใช้เรียกบุคคลหนึ่งแล้ว ก็ไม่อาจเป็นไปได้ที่ชื่อนั้นจะล้มเหลวในการทำหน้าที่เช่นนั้น *(หน้า 54)* ทั้งนี้ซิมเชนเสนอให้ตีความคำถามในทางที่ต่างออกไป นั่นคือแทนที่จะตีความคำถามว่า "ชื่อทั้งหลายนั้นจำเป็นจะต้องเกี่ยวกับสิ่งที่มันเกี่ยวโยงอยู่หรือไม่" แต่ควรตีความว่า "ใช่หรือไม่ที่โทเคน (tokens) ในเชิงบ่งถึงของชื่อเหล่านั้นจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มันเกี่ยวโยงอยู่" และหากมีคำตอบในเชิงยอมรับต่อคำถามหลังนี้แล้ว ก็จะมีคำตอบแบบเดียวกันต่อคำถามแรกไปด้วย *(หน้า 56)* เช่นนี้แล้วทำให้ซิมเชนต้องให้อรรถาธิบายว่าธรรมชาติของโทเคนที่กล่าวถึงนั้นคืออะไร ซึ่งก็คือ ธรรมชาติของโทเคนของเสียงพูด โดยเฉพาะเสียงพูดที่ออกมาเป็นคำนามนั้นเกี่ยวข้องกับความจงใจบางประการที่จะเปล่งเสียงพูดหนึ่ง ๆ ออกมา ต่างจากเสียงตามธรรมชาติ สมมติเช่นเสียงลมฝน ที่จะไม่มีลักษณะของการจงใจจะประกอบให้เป็นรูปเสียงจำเพาะ โทเคนของคำนามเช่นนี้จึงประกอบอยู่แล้วซึ่งความจงใจในเชิงการบ่งถึง (referential intentions) ความจงใจที่ว่านี้มีลักษณะเป็นเจตคติเชิงรู้คิด (cognitive attitude) *(หน้า 57-59)* ดังเช่นชื่อ "โสเครตีส" นั้น แม้จะเป็นความจริงในความเป็นไปได้ที่ว่าโสเครตีสอาจจะไม่มีอยู่จริง หรือแม้จะเป็นความจริงในความเป็นไปได้ที่ว่าชื่อโสเครตีสจะถูกตั้งให้กับญาติคนอื่นของโสเครตีส แต่ประโยคที่ว่า ชื่อโสเครตีสย่อมบ่งถึงโสเครตีสนั้นถือเป็นความจริงจำเป็นแม้ว่าการดำรงอยู่ของตัวโสเครตีสหรือการตั้งชื่อเช่นนั้นจะเป็นความจริง

_12-0759(111-116).indd 113 6/18/12 9:08:27 PM

ง่อนแง่นก็ตาม แต่ความจำเป็นจริงเช่นนั้นอธิบายในเชิงอรรถศาสตร์อย่างเดียวได้หรือไม่ ซิมเชนตอบปฏิเสธ เพราะสิ่งที่ทำให้เกิดความจริงจำเป็นเช่นนั้นอยู่ที่โทเคนของชื่อโสเครตีส ไม่ใช่อักขระหรือความหมายในทางภาษาที่ระบุชื่อนั้นออกมา *(หน้า 68-71)*

ในบทที่ 4 ซิมเชนก็เริ่มไขปัญหาที่ว่าทำไมมนุษย์จึงเข้าใจผิดพลาดในข้อเท็จจริงเชิงโมดัล ซึ่งเหตุหนึ่งก็เพราะความผิดพลาดในการใช้-การบ่งถึง (use-mention) *(หน้า 109-110)* จุดประสงค์ของการเสนอบทนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อตอบโต้คริปคีว่าควรยอมรับว่า ในเชิงความรู้ของข้อเท็จจริงเช่นที่มนุษย์รู้ว่าโต๊ะเล็กเชอร์ทำจากไม้นั้น ก็เป็นความรู้ในเชิงข้อเท็จจริงจำเป็นด้วย ส่วนบทที่ 5 ซิมเชนก็เสนอว่าฐานะของสภาวะของการรู้คิดเป็นไปในเชิงความสัมพันธ์ เช่นตัวอย่างที่ซิมเชนยกเกี่ยวกับการพิมพ์ดีดบนคียบอร์ดของเขานั้น สภาวะการรู้คิดที่มุ่งไปสู่การพิมพ์ดีดนั้นเป็นสภาวะที่เกี่ยวดองกับมือของเขาที่กำลังสัมผัสคียบอร์ดนั้นหรือไม่ หรือการที่บุคคลผู้หนึ่งกำลังออกไปล่าสิงโต สิงโตที่จะถูกล่านั้นมีสถานะแบบใดกันแน่ระหว่างเป็นสิ่งโตเฉพาะตัวหนึ่งที่บุคคลผู้นั้นจงใจล่า หรือเป็นสัตว์ตัวใดก็ได้ที่อยู่ในสิ่งสามัญลักษณะที่เรียกว่าสิงโต *(หน้า 111-113)* สิ่งที่ซิมเชนทำเพื่อตอบปัญหาคือเปลี่ยนความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างความเป็นไปได้ตามธรรมชาติของสิ่งกับความเป็นไปได้ตามคำพูดมาเป็นความแตกต่างระหว่างสภาวะในเชิงเจตคติแบบจำเพาะ (specific) กับแบบสามัญ (generic) โดยให้เจตคติแบบจำเพาะนั้นเป็นสิ่งที่เป็นมูลฐานมากกว่า *(หน้า 115)*

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนพบว่าการที่นักปรัชญาจะพูดถึงอินเทนชันแนลลิตีได้นั้นต้องใช้ความพยายามอย่างสูงที่จะสกัดความคิดที่ละเอียดลออเพื่อเสนอให้ผู้อ่านเข้าใจประเด็นที่เป็นนามธรรมสูงเช่นนี้ แต่ซิมเชนก็ไม่ได้ขาดตกบกพร่องในเรื่องการนำเสนอเช่นนี้แต่อย่างใด เพราะถ้าตามอ่านอย่างตั้งใจก็จะพบได้ว่าเขาไม่ได้ทิ้งประเด็นคำถามไหนให้ตกหายไปโดยไม่ตอบ และจุดเด่นที่พบได้ก็คือการประสานส่วนที่หนึ่งเข้ากับส่วนที่สองได้ลงตัวด้วยการตีความใหม่ต่อประเด็นเก่าในปรัชญาโมดัลลิตีเช่นเรื่อง de re / de dicto นั้นได้อย่างน่าสนใจ อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็มีข้อวิจารณ์บางส่วนต่อประเด็นสำคัญเรื่องวัตถุที่ไม่มีอยู่จริง (non-existent objects) ซึ่งผู้เขียนมองว่าแม้ซิมเชนกล่าวถึงไว้ในบทที่ 5 *(หน้า 129-135)* แต่ก็น้อยเกินไป ดังเช่นการระบุถึงเทพเจ้าซูสด้วยความนับถือนั้น สถานะของซูสในบริบทนี้หมายถึง *สิ่งที่อาจจะมีอยู่จริงพ้นประสาทสัมผัส* หรือ *ตัวละครในเทพปกรณัม* หากระบุได้ทั้งคู่ อินเทนชันแนลลิตีต่อสถานะที่ต่างกันเช่นนี้จะเป็นอย่างไร ประเด็นเช่นนี้ผู้เขียนไม่พบว่าซิมเชนกล่าวถึง ซึ่งก็ยังทำให้คำถามนี้ยังค้างคาต่อไป

_12-0759(111-116).indd 114 6/18/12 9:08:27 PM

เอกสารอ้างอิง

Brentano, Franz. (1995). **Psychology from an Empirical Standpoint**. Translated by Antos C. Rancurello, D.B Terrell, and Linda L. McAlister. London and New York : Routledge. Originally published as *Psychologie vom empirischen Standpunkte* (1874). Leipzig : Duncker & Humblot.

Dennett, Daniel C. (1999). Intentionality. (An entry in The Cambridge Dictionary of Philosophy). In Robert Audi (ed.), **The Cambridge Dictionary of Philosophy.** second edition. p.441. Cambridge : Cambridge Univeresity Press.

Kaplan, David. (1990). Words. In **Proceedings of the Aristotelian Society**, Supplementary Volumes. Vol. 64 : 93-119.

Kripke, Saul A. (1993). Identity and Necessity. In A. W. Moore (ed.), **Meaning and Reference**. Oxford Readings in Philosophy Series. pp. 162-191. Oxford : Oxford University Press. Originally published in Milton K. Munitz (ed.). (1971). *Identity and Individuation*. pp. 135-164. New York : New York University Press.

_12-0759(111-116).indd 115 6/18/12 9:08:27 PM